

1. UVOD

Košarkaška igra je složena i motorička aktivnost polustrukturiranog tipa koji se temelji na simbiozi cikličnih i acikličnih kretanja. Cilj suprostavljenih timova u takmičenju je ubaciti loptu u protivnički koš i onemogućiti suparničke igrače u osvajanju lopte i postizanju koša. U svom nadahnutom tekstu posvećenom košarci, objavljenom u New York Times-u 1993. godine Carl Sagan je današnju košarku interpretirao rečenicom: "Košarka u svom najboljem izdanju postaje najviša sinteza inteligencije, preciznosti, hrabrosti, direktnosti, anticipacije, umijeća timskog rada, elegancije i gracioznosti". Mogli bismo, kao praktičari dodati: "Košarka je sinteza mentalne i fizičke hrabrosti, snage i agresivnosti, apsolutne snage i sigurnosti u kontakt-igri, prepoznavanja i predviđanja nakana protivnika, donošenja odluka i rješavanja situacija, individualnog i kolektivnog nadigravanja, usklađenog ritma i time-inga (tajminga). "Ili jednostavno citirati jednog od najvećih; slavnog B. Knighta "The General", koji kaže: "... košarka jeste zabava, ali pored toga ona je takođe krvav i težak rad, znoj i suze..."

Još od pokušaja Olmek-Indijanaca sa graničnih područja današnjeg Meksika, da pogode religijski relikvijum u nekoj igri, preko Maja i Asteka na poluostrvu Yucatan, argentinskih Indijanaca koji su igrali Pato, Indonežana koji su u Specharaci ubacivali "loptu" i korpu koja je stajala na sred sela, pa sve do genijalnog Kanađanina dr. James Naismitha i njegovih "The 13 original Rules" koji je zakucao na oglasnu poloču "International Y. M. C. A. Training School", Springfield, Massachusetts, 21. 12. 1891., počeo je da živi duh jedne magične igre; igre koja je već naredne godine dobila svoje ime; igre koja će u narednih 100 godina postati religija stotinama mladih širom planete.

U analizi razvoja košarkaške igre uočavaju se stalne promjene, koje se zbivaju i danas. Međutim, svih tih godina dešava se jedan fenomen koji je teško objasniti. Naime, košarka je "sama" vršila selekciju "pravila igre". Nekada je demantovala pojedine izmjene pravila, koje su usvajane i ukidane, a nekada je prosto nametala pravila koja su se već u narednom ciklusu uvodila. Jedan od autora koji se bavio razvojem, evolucijom košarkaške igre, Javier Olivera Bertran, redovni profesor na Fakultetu u Leridi, Barcelona, objašnjava promjene košarkaške igre s gledišta tehničko-taktičkih inovacija i promjena pravila igre, u 5 etapa. Osim prve etape, strukturiranja igre i traženja njenog identiteta, u kojoj su postavljeni neki osnovni temelji; za proučavanje tehničko-taktičkog razvoja košarke su bitne ostale četiri etape. Bez namjere da se previše ulazi u područje kojima se bave istoričari fizičke kulture i sporta; neophodno je uočiti jako bitnu karakteristiku druge, treće i četvrte etape. Naime, u svakoj etapi tehničko-taktičkog razvoja košarke jasno su podjeljene dvije osnovne faze iz kojih se sastoji sama košarka. To su faza odbrane i faza napada. Napredak tehnike, a naročito taktike je stalno dovodio do nadmoći jedne faze u odnosu na drugu, pa tako u drugoj etapi (1914-1945.) i četvrtoj etapi (1960-1976.)

imamo nadmoć odbrane nad napadom, a u trećoj etapi (1946-1959.) dominaciju nad odbranom.

Petu etapu Olivera vidi u razdoblju od 1977. do 1992. godine. To je period ravnoteže između napada i odbrane, gdje se javljaju polivalentne tehnike, koje zahtjevaju polivalentne igrače, ali i igrače-specijaliste za pojedine poslove u igri. Ipak, osnovna karakteristika pete etape je kontinuirana igra, ili igra bez stajanja (non-stop game). Nju karakteriše visok intenzitet igre i velika energetska potrošnja sudionika utakmice. Pojava kontinuirane igre dovodi do brisanja tradicionalne razlike između napada i odbrane, i dovodi do odbrana koje nazivamo tranzicione odbrane. Uspješnu tranzicionu odbranu karakteriše isključivanje primanja lakih poena i prisiljavanje protivnika na grešku ili prekršaj pravila. Zbog toga se usavršavaju principi tranzicionog napada u momentu sticanja posjeda lopte, sa ciljem postizanja lakih poena. Usavršavanje tranzicionog napada uvjetovalo je usavršavanje tranzicione odbrane poslije šuta u napadu. Naglašavanje selekcije dodavanja i šuta, te pokrivanje skoka u napadu i odbrambene ravnoteže postaje primarni uslov uspješnosti u tranzicionoj odbrani.

Zbog toga se još u fazi selekcije biraju igrači koji mogu odgovoriti ovakvim zahtjevima, igrači sa određenim nivoom osnovnih i situaciono-motoričkih, te kognitivnih osobina kao što su: kontrolisana agresivnost, frustraciona tolerancija, samokontrola i nizak nivo aksioznosti. Metadologija rada u ovoj etapi razvoja košarke omogućava planiranje i programiranje treninga i smjeru planskog razvoja navedenih antropoloških obilježja, te usvajanja i usavršavanja tehničko-taktičkih znanja bez kojih nije moguće uspješno obavljati poslove u igri s obzirom na ulogu i poziciju igrača u timu.